

PREKID PARNIČNOG POSTUPKA*

Odluka o prekidu postupka

Odluka o prekidu postupka ima deklaratoran ili konstitutivan karakter, zavisno od toga o kojoj se vrsti prekida radi.

a) Kad nastupe okolnosti predviđene u čl. 201 ZPP, sud donosi rešenje kojim konstatuje da je prekid nastupio. Do prekida je došlo automatski, *ex lege*. Odluka ima deklarativan značaj, mada zakonska dikcija, kako je već u literaturi primećeno,¹ upućuje na suprotan zaključak. Prekid postupka *ex lege* nastupa onog časa kad je nastupio događaj koji izaziva obustavljanje parnične delatnosti. Ako je do sistiranja postupka došlo usled prestanka rada suda, nesumnjivo je da sud neće moći da donese odluku o prekidu postupka onog časa kad je prekid nastupio. Takva odluka može da se donese naknadno, kad prestanu razlozi koji su izazvali prekid rada suda i kad sud počne da radi.

Ako je uzrok prekida postupka van suda, onda sud mora, čim sazna za događaj koji izaziva prekid postupka, da donese odluku i konstatuje dan kad je prekid nastupio.

Ako se dogodi da su nastupili događaji koji izazivaju prekid postupka *ex lege*, a sud i jedan od parničara za to nisu znali, sud će, čim sazna za događaj koji po zakonu izaziva prekid, doneti rešenje kojim će utvrditi da je prekid nastupio određenog dana i proglasiće da su sve parnične radnje, preduzete posle tog datuma, bez dejstva.²

Ako se pojavi sumnja oko toga da li se desio događaj koji izaziva prekid postupka *ex lege*, sud je dužan da sprovede potrebne izviđaje, i, kad utvrdi da jeste, da donese rešenje kojim će konstatovati da je nastupio prekid.³

Prekid postupka *ex lege* nastupa onog časa kad je nastupio događaj koji izaziva ovu vrstu prekida. Zato se i kaže da odluka suda o tome prekidu ima deklarativan značaj: njome se naprosto objavljuje (deklarirše) pravna posledica koja je po samom zakonu, automatski, nastupila i utvrđuje se vremenski trenutak (tačnije dan), kojeg se to desilo. Ako bi nastupanje pravnih posledica zavisilo od momenta donošenja sudske odluke, institut prekida bi promašio svrhu radi koje je ustanovljen, a posledice prekida bi nastupile znatno kasnije.

* Prvi deo ovog rada objavljen je u Zborniku radova Pravnog fakulteta u Nišu, u broju za 1974. g., str. 297—314.

¹ Npr. *Marković, M.* — op. cit. str. 65, Triva, S. — op. cit. str. 469.

² Videti o tome: *Marković, M.* — op. cit., str. 66.

³ *Marković, M.* — ibidem.

b) Prekid postupka iz razloga navedenih u čl. 202 ZPP naređuje sud svojom odlukom. U tom slučaju prekid postupka nastupa donošenjem sudske odluke, a ne od momenta nastupanja činjenica zbog kojih je sud odlučio da se postupak prekine. Ima čak i mišljenja⁴ da sud može da donese rešenje o prekidu i po prestanku razloga za prekid ako su u pitanju vanredni događaji. Smatra se da bi prekid zbog vanrednih događaja izgubio smisao ukoliko bi se takvi događaji uzimali u obzir samo za vreme njihovog trajanja. Ovi događaji mogu da utiču na vođenje parnice i da prouzrokuju štetne posledice po stranku koja je njima bila pogođena, te se moraju uzeti u obzir da bi se pružila potrebna pravna zaštita i onoj stranci u čijoj je pravnoj sferi nastupio taj događaj. Iako bi stranka, u ovakvoj situaciji mogla da koristi instituciju povraćaja u pređašnje stanje, s obzirom na troškove takvog postupka, smatra se da je dopušten i naknadni prekid.

Odluka o prekidu postupka u ovim situacijama ima konstitutivan značaj.

Odluku kojom se određuje prekid postupka, sud donosi po službenoj dužnosti. Izuzetno, moguće je da je donese i po predlogu stranke i to samo onda kad su u pitanju vanredni događaji zbog kojih treba da dođe do prekida i ako je stranka eventualno bila u situaciji da obavesti sud o vanrednim događajima.

Posledice prekida nastupaju po pravnosnažnosti rešenja kojim je naređen prekid postupka.

Odluku o prekidu postupka donosi predsednik veća van ročišta za glavnu raspravu.

Protiv odluke o prekidu postupka dopuštena je posebna žalba (čl. 364/1 ZPP) ali ona ne zadržava rešenje od izvršenja.

Ako je sud odbio predlog za prekid postupka i odlučio da se postupak odmah nastavi, protiv tog rešenja nije dozvoljena posebna žalba.⁵

Pravne posledice prekida postupka

Pravne posledice prekida postupka su iste bez obzira da li je do prekida došlo *ex lege* ili odlukom suda. Posledice prekida pogađaju podjednako⁶ i istovremeno⁷ obe stranke⁸ i traju sve dok prekid traje, bez obzira na razlog koji je prekid izazvao.

⁴) *Neumann* — op. cit. str. 621.

⁵) »Makar se posebnom žalbom ne može pobijati rešenje o odbijanju predloga za prekid postupka, ipak je dopuštena žalba u kojoj je jedino ovo rešenje označeno kao predmet pobijanja, ako se njom stvarno pobija i presuda« — VSH, Gž 1012/58, Naša zakonitost 11—12/58.

⁶) U literaturi se sreću i suprotna mišljenja. Tako npr. *Culja (Zuglia, S. — Građansko procesno pravo, 1936, str. 431, Zuglia, S. — op. cit. str. 408)* smatra da prestaju da teku rokovi za obe parnične stranke kad je postupak prekinut iz razloga koji se tiče suda ili suđenja, a da ne dolazi do prekida toka roka koji teče prema protivnoj stranci kad prekid nastupi iz razloga koji pogađaju samo jednu stranku.

Isto i *Vuličević, V. — op. cit. str. 42.*

⁷) Prekid postupka po protivtužbi izaziva prekid postupka po tužbi, jer su stranke iste. Suprotno: *Neumann*, op. cit. str. 621.

⁸) *Zuglia, S. — op. cit. str. 408, suprotno.*

Do prekida dolazi bez krivice stranke, usled objektivnih okolnosti koje su izazvale privremeno obustavljanje parnične delatnosti. Zato prekid nema za posledicu obavezu stranke da naknadi prouzrokovane troškove svom protivniku.

Za vreme prekida postupka, parnica ne prestaje da teče. Dok prekid traje ne mogu se preduzimati parnične radnje s dejstvom prema strankama.⁹

Za vreme prekida postupka dolazi do obustavljanja parnične delatnosti: ne mogu da se preduzimaju parnične radnje. Za sud je izričito zakonom propisano da ne može da preduzima nikakve radnje u postupku (čl. 203). Međutim, sud izuzetno može da preduzima i neke parnične radnje u toku prekida. Ukoliko prekid nije nastupio zbog prestanka rada u sudu, sud može za vreme prekida da preduzima samo zakonom propisane radnje i one parnične radnje koje može da preduzima sam, bez delovanja stranaka, a koje ne oživljavaju parničnu delatnost za vreme dok prekid traje.

Pre svega, ZPP predviđa da sud može doneti odluku na osnovu glavne rasprave¹⁰ koja je održana i zaključena pre no što je prekid nastupio (čl. 203/2 ZPP).¹¹ Međutim, treba uzeti da sud može doneti odluku na osnovu usmene rasprave,¹² bez obzira da li je u pitanju glavna ili incidentalna rasprava, ukoliko je, naravno, prekid nastupio posle njenog zaključenja.¹³ Rezultate jedne već okončane rasprave ne treba dovoditi u pitanje,¹⁴ pa se odluka donosi na osnovu procesnog materijala kakav je bio u momentu pre nastupanja prekida postupka. Smatra se¹⁵ da je ovakav postupak za preporuku, jer se na taj način ostvaruje načelo neposrednosti, pošto sud odlučuje dok su još sveži neposredni utisci sa rasprave. Sud će, znači, većati i glasati, i potom izraditi presudu.¹⁶ Razumljivo je da se ova odluka neće dostavljati strankama¹⁷ jer je parnična delatnost, zbog prekida, obustavljena. Dostavljanje će biti izvršeno tek pošto se postupak nastavi.¹⁸

Odluka doneta za vreme prekida ima eventualnu procesnu vrednost:¹⁹ imaće značaj samo ukoliko dođe do nastavljanja prekinutog postupka.

Donošenje odluke nije jedina sudska parnična radnja koja se može preduzeti za vreme prekida postupka. U toku prekida, sud ne samo da može, već i mora da preduzima one parnične radnje koje su usmere-

⁹) *Zuglia, S.* — op. cit. str. 410.

¹⁰ Tako i *Lazarević, A.* — op. cit. str. 293; *Zuglia, S.* — op. cit. str. 408; *Zuglia-Triva* — op. cit. str. 471; *Poznić, B.* — op. cit. str. 326; *Juhart, J.* — op. cit. str. 398; *Kamhi, S.* — op. cit. str. 223, *Bazala, B.* — op. cit. str. 192.

¹¹) Razumljivo je da ne važi odluka koja je donesena na raspravi koja je zaključena pošto je prekid nastupio. O tome i *Zuglia, S.* — op. cit. str. 408.

¹²) Takvu odredbu sadržao je par. 227 GPP.

¹³) Prof. Marković smatra da je stilizacija u čl. 203/2 ZPP pogrešna i da treba, umesto »glavna rasprava«, da stoji »usmena rasprava«, jer se na usmenoj raspravi može odlučivati i o drugim pitanjima (op. cit. str. 67).

¹⁴) *Neumann, op. cit. str. 626.*

¹⁵) *Zuglia-Triva* — op. cit. str. 494, *Triva, S.* — op. cit. str. 471.

¹⁶) *Poznić, B.* — op. cit. str. 326.

¹⁷) Suprotno: *Juhart, J.* — op. cit. str. 398.

¹⁸) *Triva, S.* — op. cit. str. 471.

¹⁹) Tako: *Triva, S.* — op. cit. str. 471; *Neumann, op. cit. str. 624.*

ne na ispitivanje postojanja uslova za nastavljanje prekinutog postupka i pripremanje njegovog nastavka. I same stranke mogu da preduzimaju određene parnične radnje koje imaju za cilj nastavljanje postupka,²⁰ a to, razume se, izaziva određenu aktivnost suda. Tako, stranke mogu da ulažu žalbu na rešenje o prekidu postupka ili predlažu nastavak postupka, a to prouzrokuje određenu aktivnost suda iako je postupak prekinut.²¹ I za vreme prekida postupka sud može da odluči da zakaže ročište radi raspravljanja o postojanju okolnosti koje omogućavaju nastavak postupka (čl. 204),²² da otvori postupak u kome će se ispitati mogućnost za dalje nastavljanje parnične aktivnosti.

U toku prekida postupka, ukoliko radi, sud može da primi izjavu na zapisnik koja zamenjuje podnesak, da sprovede postupak za obezbeđenje dokaza²³ da izda privremenu naredbu.²³

Pošto je za vreme prekida postupka obustavljena parnična delatnost, sud ne može da preduzima one parnične radnje koje iziskuju sudelovanje parničnih stranaka.²⁴ Eventualno za vreme prekida preduzeta parnična radnja, mora se ponoviti kad se postupak nastavi. Zato će sud u nastavku postupka, po službenoj dužnosti, proglasiti nevažećim eventualno preduzete parnične radnje i donete odluke.²⁵

Pošto se prekid postupka sastoji u obustavljanju parnične delatnosti, odluke koje su donete pre nastupanja prekida, ne mogu se, za vreme trajanja prekida dostavljati strankama, niti se mogu sprovesti.²⁶

---

²⁰⁾ Zato mi se čini pogrešnom stilizacija odredbe čl. 203/2 ZPP, jer je delimično tačna. Sud ne bi mogao da preduzima nikakve radnje u postupku samo u slučaju kad je do prekida došlo usled prestanka rada u sudu. U tom slučaju parnična delatnost suda je stvarno prekinuta.

²¹⁾ *Zuglia-Triva* — op. cit. str. 494.

²²⁾ Tako i *Neumann*, op. cit. str. 624.

Postupak obezbeđenja dokaza je samostalan postupak. Mogućno je da se vodi i onda kad je stranka nepoznata, pre no što je pokrenuta parnica, te nema smetnje da se vodi i onda ako je došlo do prekida postupka.

²³⁾ »Prekid postupka zbog rešavanja prethodnog pitanja nije smetnja za izdavanje privremene mere, ako su ispunjeni ostali materijalni uslovi za nje izdavanje« — Odluka Odeljenja VSS u Prištini, Gž 64/64, Bilten sudske prakse VSS, 3/64, str. 31.

²⁴⁾ Tako i *Zuglia-Triva*, op. cit. str. 494.

²⁵⁾ »Kada nastupe pravne posledice otvaranja stečajnog postupka, parnični postupak se prekida po sili zakona, pa su parnične radnje preduzete posle nastupanja pravnih posledica otvaranja stečaja ništavne« — Sl. 1355/69, ZSO, knj. XV, sv. 2, 249.

²⁶⁾ »Prekid postupka nastaje po sili zakona u momentu otvaranja stečajnog postupka. Stoga sud posle tog momenta ne može preduzimati nikakve parnične radnje pa stoga ni dostava punomoćniku tužioca u ovom slučaju ne može proizvesti pravno dejstvo jer je dostava izvršena posle otvaranja stečajnog postupka i to punomoćniku — advokatu koji posle otvaranja stečajnog postupka nije više bio punomoćnik« — rešenje Vrhovnog suda Sl. 2962/71, Zbornik sudske prakse, Beograd, 4/71, str. 392.

»Ako posle donošenja presude u prvom stepenu nad jednom od stranaka bude otvoren stečajni postupak, sud je dužan da izrekne prekid postupka u smislu čl. 201 ZPP i od tog momenta ne mogu se preduzimati prema toj stranci nikakve parnične radnje, pa ni radnje u vezi sa dostavom presude i žalbom. Ove radnje počev od ovog momenta mogu se preduzimati samo prema ovlašćenom licu u stečaju« — rešenje Vrhovnog suda, Sl. 2962/71, Zbornik sudske prakse, 4/71, str. 392.

Sud ne može zakazivati ročišta,²⁷ upućivati pozive, naređivati dostavljanje, niti se može, u toku prekida, oglasiti nenadležnim.²⁸ Zbog nastalog prekida gube važnost eventualne odluke o zakazivanju ročišta, dostavne naredbe, pozivi. Eventualno ranije zakazano ročište se odgađa ili odlaže na neodređeno vreme — odn. dok se postupak ne nastavi.

Za vreme prekida postupka stranke mogu preduzimati parnične radnje. Međutim, dok prekid traje, stranačke radnje, eventualno preduzete za vreme prekida, proizvode dejstvo tek kad postupak bude nastavljen (čl. 203/3 ZPP). Nije potrebno da stranačka parnična radnja bude ponovljena u nastavku postupka da bi proizvela svoje dejstvo.²⁹

Prekid postupka ne sprečava treće lice da podnese tužbu glavnog mešanja.

Dok prekid traje, tužilac može da povuče tužbu i da se odrekne od tužbenog zahteva. Ovakva stranačka dispozitivna radnja izaziva definitivno obustavljanje parničnog postupka. Kako, međutim, pravni efekat povlačenja tužbe može da zavisi od pristanka tuženog, i kako on eventualno može da stavi i zahtev za naknadu parničnih troškova, rešenje o obustavljanju postupka može da se donese tek po prestanku prekida postupka, ako tuženi na to pristane.³⁰

Pošto se prekid postupka sastoji u obustavljanju parnične delatnosti, razumljivo je da prestaju da teku rokovi određeni za vršenje parničnih radnji (čl. 204/4 ZPP). Ako je rok otpočeo da teče pre no što je prekid nastupio, tok roka se prekida i rok počinje iznova da teče tek kad prestane prekid.³¹ Posledice prekida koje se tiču rokova nastupaju bez obzira da li se razlog koji je izazvao prekid tiče suda ili suđenja, stranke ili njenog protivnika.

Do prekida postupka dolazi iz zakonom predviđenih razloga jer su nastale smetnje za dalje razvijanje parnične delatnosti, koje se tiču stranaka, suda ili suđenja. Prekid nastaje bez krivice stranaka, i po prestanku razloga za prekid, parnica se redovno nastavlja. Pošto do prekida dolazi bez volje i krivice stranaka, smatra se da je parnica uredno nastavljena kad prestanu razlozi koji su prekid izazvali, tako da za vreme prekida postupka ne teče zastarelost.³³

---

²⁷) Izuzetak je, naravno, zakazivanje ročišta radi raspravljanja o postojanju okolnosti koje omogućavaju nastavak postupka.

²⁸) »Dok traje prekid postupka, sud kod koga se vodi parnica ne može se oglasiti stvarno nenadležnim i spise ustupiti drugom sudu« — Vrhovni sud BiH, P — 3/58, ZSO, 1958, knj. III, sv. 1, str. 68.

²⁹) *Poznić, B.* — op. cit. str. 326.

³⁰) O tome: *Marković, M.* — op. cit. str. 67; *Triva, S.* — op. cit. str. 471.

³¹) Juhart smatra da sudski rok treba da ponovo bude određen da bi mogao da otpočne da teče (op. cit. str. 398).

³²) Culja govori o tome da rokovi počinju da teku od momenta preuzimanja postupka (op. cit. str. 408). Ovakvo neprecizno izražavanje može da navede na zaključak da pošto postupak bude nastavljen, rokovi počinju da teku samo u onim slučajevima gde je preuzimanje postupka pretpostavka za nastavlanje postupka, a ne i u onim slučajevima gde nije bilo promene u ličnosti subjekta u jednoj od procesnih uloga. Kako o »preuzimanju postupka« može da se govori samo onda kad se u nastavku prekinutog postupka jave pravni sledbenici jedne od stranaka, očigledna je nepreciznost u izražavanju koja stvara zabunu u pogledu pravnih posledica prekida.

Ukoliko se dogodi da tužilac, iako su prestale okolnosti koje su izazvale prekid, ne inicira nastavljanje postupka, tok zastarelosti, prekinut podnošenjem tužbe počinje ponovo teći tamo gde je prekinut u momentu kad je tužba podneta sudu.³⁴

Nastavljanje prekinutog postupka

Prekid postupka je privremeno obustavljanje parnične delatnosti. Pošto se otklone nastale smetnje koje se tiču suda, suđenja ili stranaka, posle izvesnog vremena, nastavlja se parnična delatnost.

Da bi se nastavio prekinuti postupak, potrebno je da sud donese odluku o tome, bez obzira da li je do prekida došlo ex lege ili odlukom suda.

Zavisno od razloga sa kojih je prekid nastupio, sud donosi rešenje o nastavljanju postupka po službenoj dužnosti ili na predlog stranke. Odluka o nastavljanju postupka je akt kojim se postupak nastavlja. U odluci se utvrđuje dan od koga se postupak nastavlja i naznačuju pravne posledice do kojih dolazi nastavljanjem postupka.³⁵ U rešenju o nastavljanju prekinutog postupka sud ne može da odluči o troškovima koje prekid eventualno može da izazove. U sudskoj praksi se smatra³⁶ da prekid postupka nema za posledicu obavezu stranke da naknadi parnične troškove prouzrokovane protivniku iako je prekid nastupio iz razloga koji su upravo nju pogodili.

Iz zakonske odredbe čl. 204 ZPP ne vidi se jasno kakav je pravni značaj odluke suda o nastavljanju prekinutog postupka i kad nastupaju pravne posledice prekinutog postupka.

Postupak je nastavljen donošenjem rešenja o nastavljanju prekinutog postupka. Time je prestao prekid i parnična delatnost može da se normalno vrši. Pravne posledice nastavljanja prekinutog postupka nastaju od dana dostavljanja rešenja o nastavljanju parnične aktivnosti.³⁷

Protiv odluke o nastavljanju prekinutog postupka stranka može da uloži žalbu. U pogledu ove žalbe treba, po analogiji, primeniti pravila o žalbi na rešenje kojim se konstatuje ili određuje prekid.³⁸ Ako je postupak bio prekinut u parnici u kojoj postoje tužba i protivtužba, postupak se nastavlja u celini, a ne samo po tužbi stranke koja je predložila nastavljanje prekinutog postupka.

Za nastavljanje prekinutog postupka zakon nije propisao istovetna, jedinstvena pravila. Zakon pravi razliku u pogledu načina nastavljanja prekinutog postupka i, prema pravilima koje za to predviđa, možemo da razlikujemo tri grupe pravila o nastavljanju postupka.

³³⁾ *Zuglia, S.* — op. cit. str. 410.

³⁴⁾ Videti o tome: *Zuglia, S.* — op. cit. str. 411.

³⁵⁾ *Neumann, op. cit.* str. 627.

³⁶⁾ »Prekid nema za posledicu obavezu stranke da naknadi parnične troškove prouzrokovane svome protivniku« — VSV, GŽ 301/58, Glasnik, 9/58.

³⁷⁾ Ima mišljenja da se postupak nastavlja onog trenutka kad su prestali razlozi za prekid odn. kad je nova stranka preuzela postupak upućivanjem podneska sa izjavom o preuzimanju postupka ili faktičkim preduzimanjem određene parnične radnje. (Tako npr. *Zuglia-Triva, op. cit.* str. 497).

³⁸⁾ O tome *Poznić, B.* — op. cit. str. 327.

*Nastavljanje prekinutog postupka
iz razloga navedenih u čl. 201 t. 1—3 ZPP*

Postupak koji je prekinut ex lege zbog smrti stranke, gubitka parnične sposobnosti, smrti zakonskog zastupnika ili prestanka pravnog lica nastavlja se kad naslednik ili staralac zaostavštine,³⁹ novi zakonski zastupnik ili pravni poslednik pravnog lica, preuzmu postupak⁴⁰ ili kad ih sud, na predlog protivne stranke pozove da to učine (čl. 204/1 ZPP).

Pitanje nastavljanja prekinutog postupka iz razloga navedenih u čl. 201 tačka 1—3 ZPP, zakon nije precizno regulisao, posebno slučaj nastavljanja postupka zbog smrti jedne od stranaka.⁴¹ U tom pogledu postoji značajna zakonska praznina koju bi trebalo popuniti prilikom izmena i dopuna Zakona o parničnom postupku, koje, upravo, predstoje.

Da bi se nastavio prekinuti postupak i oživela parnična aktivnost, potrebna je odluka suda, koja se donosi na inicijativu jedne od stranaka. Sud nije ovlašćen da odluči o nastavljanju postupka po službenoj dužnosti. Donošenje odluke o nastavljanju postupka zavisi isključivo od inicijative stranaka.⁴²

Nova stranka može da inicira nastavljanje postupka time što će izjaviti da, kao pravni poslednik preuzima postupak,⁴³ ili što će faktičkim preduzimanjem određene parnične radnje⁴⁴ manifestovati da je preuzela parničnu ulogu i time pokazati da želi da se postupak nastavi. Tako, naslednik može da podnese odgovor na tužbu, protivtužbu, prigovor protiv platnog naloga, da izjavi pravni lek, i da izjavi da time preuzima postupak, odn. samim preduzimanjem parničnih radnji legitimiše se kao preuzimatelj.

³⁹) Donošenje republičkog Zakona o nasleđivanju (Sl. glasnik SRS, 52/74 od 30. 12. 1974. g.) predstavljalo je izvanrednu priliku da se otklone izvesni nedostaci u tekstu ranijeg saveznog Zakona o nasleđivanju, koji je bio polazna osnova za izradu republičkog zakona. Nažalost, neki od uočenih nedostataka ne samo da nisu uklonjeni, već su i preuzeti iz ranijeg ZON, iako je dosta dometno ukazano na njih. Jedan od tih nedostataka je i nesrećna formulacija čl. 129 Zakona o nasleđivanju SRS (ranije čl. 134 ZON), iz koje proizlazi da je staralac zaostavštine neka vrsta zakonskog zastupnika. U našoj literaturi, prof. Marković je dosta davno argumentovano ukazao na tu redakcijsku omašku, koja se, s pravom može okvalifikovati kao totalno ignorisanje savremene teorije građanskog sudskog postupka (videti: *Marković, M.* — op. cit. sv. I. str. 199).

⁴⁰) U devetom izmenjenom i dopunjenom izdanju Zakona o parničnom postupku iz 1973. g. u izdanju Službenog lista, umesto »preuzeti«, stoji pogrešno »preduzeti«.

⁴¹) Predratni propisi su detaljno regulisali nastavljanje postupka.

⁴²) *Marković, M.* — op. cit. 69; *Triva, S.* — op. cit. str. 471.

⁴³) „Prekid postupka u smislu čl. 201/1 ZPP zbog smrti stranke ne traje sve dotle dok se ne utvrdi šta čini zaostavštinu umrle stranke i zaostavština se ne raspravi, već on traje sve dok se ne jave naslednici i ne dadu određene izjave procesne prirode« — VSS, Gž 2517/68 od 16. 10. 1968. g. objavljena u Biltenu sudske prakse VSS, 15/69 str. 42 i u Zbirci sudskih odluka iz oblasti građanskog prava, 1972, str. 369.

⁴⁴) Culja i Triva (op. cit. str. 495 i 496) smatraju da je faktičkim preduzimanjem parnične radnje prestao prekid postupka, da je postupak nastavljen. Isto i *Aranđelović, D.* — op. cit. str. 627.

Izjavu o preuzimanju postupka mogu da daju i staralac zaostavštine i pojedini naslednik, iako je postavljen staralac zaostavštine.⁴⁵ Nema smetnje da izjavu o preuzimanju postupka da i privremeni staralac koji je postavljen na predlog parničnog protivnika, kad naslednici nisu poznati ili kad staralac zaostavštine nije postavljen, a protivna stranka trpi štetu zbog nastalog prekida.⁴⁶

Protivna stranka može da predloži nastavlanje postupka. Predlog može da podnese uz neki od podnesaka kojim preduzima određenu parničnu radnju. Protivna stranka u predlogu za nastavlanje postupka zahteva da sud proglaši da je postupak preuzet i da tu odluku dostavi preuzimatelju zajedno sa odlukom o nastavlanju postupka.

Stranačka radnja, bez obzira da li je u pitanju predlog za nastavlanje postupka, izjava o preuzimanju postupka ili faktičko preduzimanje određene parnične radnje, omogućava da dođe do nastavlanja postupka.⁴⁷ Ove stranačke radnje imaju inicijalni karakter i predstavljaju neophodne pretpostavke za nastavlanje postupka. Međutim, one nikako nisu akt kojim se postupak nastavlja⁴⁸ jer sud može prerano podnesene ili neosnovane predloge za nastavlanje postupka da odbije. Može se dogoditi da lice koje je dalo izjavu o preuzimanju postupka ili lice koje je preduzelo određene parnične radnje nije legitimisano da parnicu nastavi⁴⁹ ili da lica označena i predložena kao pravni poslednici nisu dužna da preuzmu parnicu. Sud će doneti odluku i odrediti da se postupak nastavlja tek pošto utvrdi da su ispunjeni uslovi za nastavlanje parnične delatnosti.

Primećeno je⁵⁰ da se u zakonu, praksi i literaturi, izrazi »nastavljanje postupka« i »preuzimanje postupka« upotrebljavaju kao sinonimi.⁵¹ Preuzimanje nije isto što i produženje ili nastavlanje postupka. Preuzimanje postupka je uslov za nastavlanje postupka, postupak se nastavlja tek kad bude preuzet: kad bude izvršena zamena lica u određenoj stranačkoj ulozi i preuzimatelj bude u stanju da dela u parnici, stupanjem na mesto pravnog prethodnika. Iz tog se razloga i ne može govoriti o »preuzimanju postupka« onda kad isti parnični subjekt nastavlja ranije započetu parničnu delatnost kad prekid prođe.

Naslednici koji se javljaju kao preuzimatelji postupka treba da dokažu svoje nasledničko svojstvo⁵² da bi parnična delatnost mogla da se nastavi. Preuzimatelj postupka ovo svoje svojstvo treba da dokaže u izjavi o preuzimanju postupka ili prilikom faktičkog preduzimanja određene parnične radnje. Parnični protivnik koji predlaže nastavlanje

⁴⁵ *Marković, M.* — op. cit. str. 68.

⁴⁶ *Marković, M.* — op. cit. str. 69.

⁴⁷ U tom smislu: *Marković, M.* — op. cit. str. 68; *Juhart, J.* op. cit. str. 399.

⁴⁸ Tako: *Marković, M.* — op. cit. str. 68; suprotno: *Zuglia-Triva*, op. cit. str. 495, *Arandžević, D.* — op. cit. str. 209.

⁴⁹ *Marković, M.* — ibidem.

⁵⁰ *Marković, M.* — op. cit. str. 68.

⁵¹ Neumann je u svom »Komentar« primetio da austrijski zakonodavac nije bio dosledan u upotrebi izraza »nastaviti« i »preuzeti«.

U našoj predratnoj literaturi Arandžević upotrebljava izraze »preuzeti« i »nastaviti« kao sinonime, kao i Culja u svom predratnom udžbeniku.

⁵² O tome: *Ravanić, B.* — Da li se može voditi parnica pre no što se u ostavinskom postupku utvrdi ko su naslednici, *Glasnik*, 3/60, str. 22.

postupka treba u predlogu za nastavljanje postupka da označi lice za koje tvrdi da je naslednik i da ponudi dokaze o njegovom nasledničkom svojstvu i dužnosti da preuzme parnicu.

Ukoliko protivna stranka ospori prijavljenom licu pravo da nastavi prekinuti postupak ili ako lica koja su u predlogu za nastavljanje postupka označena kao naslednici, ospore obavezu da preuzmu postupak, iako nema izričitih pravila o tome,⁵³ smatra se da će sud zakazati raspravu o ovom pitanju.⁵⁴ Na osnovu rezultata raspravljanja, sud će odlučiti da li je određeno lice pozvano ili dužno da preuzme postupak.

Iako propis iz čl. 204/1 ZPP ne sadrži odgovor o tome šta će biti ako označeni naslednici ne dođu na ročište, smatra se⁵⁵ da će protivna stranka, koja ima interes da se postupak nastavi, sama dokazivati nasledničko svojstvo označenih lica i njihovu dužnost da preuzmu postupak, i da će sud, na osnovu rezultata raspravljanja doneti odluku.⁵⁶

Kad sud na ročištu objavi odluku da je određeno lice pozvano, dužno da preuzme postupak, može istovremeno da odluči da se postupak nastavlja i da otpočne sa postupkom u glavnoj stvari na istom ročištu,⁵⁷ ako je postupak, naravno, bio u stadijumu glavne rasprave. Inače, sud će, po pravilu, samo doneti odluku o nastavljanju postupka i odrediti sa kojim se danom postupak nastavlja.

Ako je prekid postupka ex lege bio prouzrokovan gubitkom parnične sposobnosti stranke, smrću zakonskog zastupnika ili prestankom njegovog ovlašćenja za zastupanje, sud odlučuje da se postupak nastavi tek kad zakonski zastupnik izjavi da preuzima postupak. Ako izostane izjava imenovanog zakonskog zastupnika, protivna stranka može da predloži sudu da ga pozove da preuzme postupak umesto parnično nesposobne stranke ili ranijeg zakonskog zastupnika.⁵⁸ U slučaju da nije postavljen zakonski zastupnik, parnični sud može imenovati privremenog zastupnika u hitnim slučajevima.

Ako prestane da postoji pravno lice, postupak se nastavlja kad sud donese odluku o nastavljanju postupka pošto pravni sledbenici ili likvidatori izjave da preuzimaju postupak.

Ukoliko se dogodi da se postupak koji je bio prekinut sa razloga navedenih u čl. 201 t. 1—3 ZPP ne nastavi ni posle jedne godine od dana kad je prekid otpočeo, Pravilnik o unutrašnjem poslovanju sudova SR Srbije⁵⁹ (Sudski poslovnik),⁶⁰ koji reguliše organizaciju poslovanja

⁵³) GPP je regulisao ovu situaciju u par. 219.

⁵⁴) *Zuglia-Triva*, op. cit. str. 496; *Marković, M.* — op. cit. str. 68; *Poznić, B.* — op. cit. str. 327; *Dimitrijević, M.* — op. cit. str. 49.

⁵⁵) *Marković, M.* — op. cit. str. 69; *Zuglia-Triva*, op. cit. str. 496.

⁵⁶) Prof. *Poznić* smatra da sud svojim rešenjem nastavlja postupak proglašavajući ga preuzetim. (op. cit. str. 327).

Međutim, ne može sud rešenjem da nastavi postupak. Sud može rešenjem da odluči da se postupak nastavi pošto konstatuje da je određeno lice kao pravni sledbenik umrle stranke dužno da preuzme postupak.

⁵⁷) Ovakvu odredbu sadržao je paragraf 220/2 GPP.

⁵⁸) *Verona-Zuglia* — op. cit. str. 312; *Arandelović, D.* op. cit. str. 206; *Zuglia-Triva*, — op. cit. str. 496.

⁵⁹) Službeni glasnik SR Srbije 46/71 od 20. 11. 1971. g.

⁶⁰) Sudski postupak SR Srbije iz 1971. g. ostaje na snazi sve dok Republički sekretarijat za pravosuđe i opštu upravu ne donese novi poslovnik (čl. 103 Zakona o redovnim sudovima SRS, Sl. glasnik SRS 52/74).

sudova u Republici i administrativne i manipulativne radnje u sudskom poslovanju, predviđa da se takav predmet, iako spor o kome se parnica vodi nije rešen, označi kao konačno rešen i stavi u arhivu.⁶¹

Nastavljanje prekinutog postupka po službenoj dužnosti

Ako je postupak bio prekinut odlukom suda zbog rešavanja prethodnog pitanja ili odlučivanja o postojanju krivičnog dela ili privrednog prestupa (čl. 292/1—2 ZPP), postupak može da se nastavi kad se pravno-snažno okonča postupak pred nadležnim organom, koji je rešavao prethodno pitanje, ili kad parnični sud sazna da nema više razloga da čeka na kraj postupka.⁶² Sud donosi odluku o nastavljanju postupka po službenoj dužnosti, pri čemu nije vezan za predlog stranaka.

Postavlja se pitanje da li se postupak prekinut ex lege zbog prestanka rada u sudu nastavlja po službenoj dužnosti ili ne. Iz zakona proizlazi da se i u ovom slučaju postupak nastavlja tek pošto inicijativa za to potekne od stranke. U literaturi se, uglavnom, smatra da je za nastavljanje postupka prekinutog zbog prestanka rada u sudu potreban predlog stranke.⁶³ Iako iz zakonskih odredbi proizlazi da je za nastavljanje postupka potreban predlog stranke, smatram da bi u ovom slučaju moglo da dođe do nastavljanja postupka po službenoj dužnosti. Pre svega postupak je bio automatski prekinut nastupanjem samog događaja koji je izazvao prekid rada suda bez volje i znanja stranaka. Razlog koji je izazvao prekid tiče se isključivo suda. Prekid je nastupio bez saopštenja da je sud prestao da radi i kad smetnja za parničnu delatnost prestane, i sud počne da radi, može sam narediti nastavljanje postupka.

Ima mišljenja⁶⁴ da sud može narediti nastavljanje postupka čim bude poznato da je prestao vanredni događaj zbog koga je nastupio prekid (npr. most popravljen, otpočeo saobraćaj, završena evakuacija, prestao štrajk itd.).

Nastavljanje postupka po predlogu

ZPP je predvideo da se u svim ostalim slučajevima postupak nastavlja po predlogu stranke⁶⁵ čim prestanu razlozi prekida.⁶⁶ Predlog se podnosi sudu⁶⁷ kod koga je tekla parnica u trenutku kad je nastupio prekid.⁶⁸

⁶¹) Čl. 267 st. 4 Sudskog poslovnika SRS.

⁶²) »Sud koji je prekinuo postupak dok o prethodnom pitanju drugi sud ne donese odluku — dužan je nastaviti postupak čim ustanovi da je sud na čiju odluku čeka još ranije iz istog razloga prekinuo postupak u svom predmetu« — VSH, Gž 1140/58, Naša zakonitost, 11—12/58.

⁶³) Tako npr. *Marković, M.* — op. cit. str. 69, *Goršić, F.* — op. cit. str. 555. Suprotno: *Aranđelović, D.* — op. cit. str. 207.

⁶⁴) Npr. *Aranđelović, D.* — op. cit. str. 208.

⁶⁵) »Samo stranka može staviti predlog za nastavak prekinutog postupka« — Vrhovni privredni sud, Sl. 1783/62, Glasnik, 12/62.

⁶⁶) U literaturi se sreće, ponegde, mišljenje da se postupak i u ovim slučajevima nastavlja izjavom stranke da preuzima postupak (npr. *Zuglia, S.* — op. cit. iz 1936. g. str. 432).

⁶⁷) ZPP ne kaže izričito kome se predlog podnosi, ali je to jasno, razume se, samo po sebi. Inače, GPP je to izričito predviđao u par. 229.

⁶⁸) *Aranđelović, D.* — ibidem, *Neumann, op. cit. 627, Zuglia, S.* — op. cit. iz 1936, str. 432, *Kamhi, S.* — op. cit. str. 224.

Stranka koja predlaže nastavljjanje postupka treba da učini verovatnim da su prestali razlozi koji su doveli do prekida,⁶⁹ ako je to potrebno, bez obzira što je to sudu poznato.⁷⁰

Analiza zakonskog teksta pokazuje da ZPP ne reguliše precizno nastavljjanje prekinutog postupka.

Sud odlučuje o predlogu za nastavljjanje prekinutog postupka, po pravilu, bez usmene rasprave, eventualno posle potrebnog izviđanja.⁷¹ Ukoliko je potrebno, sud može zakazati raspravu o tome da li su prestali razlozi za prekid kao i o dužnosti određene stranke da postupak nastavi.⁷² U toku postupka, van ročišta za glavnu raspravu, kao i u pripremnom postupku, odluku o nastavljjanju postupka donosi predsednik veća.⁷³

Rešenje o nastavljjanju postupka dostavlja se protivniku predlagača po odredbama o ličnom dostavljanju (čl. 204/5 ZPP).

Prekid postupka ne dovodi do okončanja postupka. Međutim, može se dogoditi da ne dođe do nastavka procesne delatnosti.

Prekinuti postupak se, po pravilu, nastavlja na predlog stranaka a samo izuzetno po službenoj dužnosti. Ako jedna od stranaka ne predloži nastavljjanje prekinutog postupka, ako izostane inicijativa stranaka za nastavljjanje parnične delatnosti, iako su razlozi za prekid prestali, pošto sud nije ovlašćen da po službenoj dužnosti odluči o nastavljjanju postupka, postavlja se pitanje šta će biti sa postupkom. Zakon ne sadrži izričite propise o tome kako treba postupiti u ovakvoj situaciji. Osim toga, ZPP ne sadrži odredbe kojima se određuje maksimalno trajanje parnice, jer to nije moguće, a vreme za koje će parnica biti okončana i spor rešen, zavisi i od suda i od stranaka. U ovom slučaju, postupak je otvoren, parnica nije okončana, spor nije rešen, a nema izgleda da će se postupak svršiti, iako su prestali razlozi koji su diktirali privremeno obustavljanje parnične delatnosti. Ako nijedna od stranaka ne stavi predlog da se postupak nastavi, postupak se bez razloga odugovlači, a spor egzistira u društvenim odnosima. Ako stranka ne stavi predlog da se prekinuti postupak nastavi, onda ona ne koristi jedno ovlašćenje koje joj je zakon stavio na raspolaganje, ali joj nije nametnuo dužnost da ga koristi, nesumnjivo zato što stranke, po pravilu, imaju interesa da se postupak okonča i spor reši. Kad stranka ne inicira nastavljjanje prekinutog postupka, očigledno je da ne pokazuje nikakvu neposlušnost prema sudu ili zakonu, ali je evidentno da takvim svojim ponašanjem ostavlja otvorenom jednu pravnu situaciju i da doprinosi odugovlačenju postupka.

Zakon je, verovatno, pod uticajem ideje procesnog liberalizma i krajnje subjektivističkog shvatanja prirode građanskih subjektivnih prava, ostavio stranci mogućnost da inicira nastavljjanje prekinutog postupka, ali je nije obavezao da to i učini. Međutim, ne treba zaboraviti

⁶⁹) Tako: *Marković, M.* — op. cit. str. 67, *Lazarević, A.* — op. cit. str. 293, *Aranđelović, D.* — op. cit. str. 209, *Zuglia, S.* — op. cit. str. 432, *Neumann*, op. cit. str. 627.

⁷⁰) *Lazarević, A.* — op. cit. str. 293.

⁷¹) Tako *Zuglia, S.* — op. cit. iz 1936, str. 432, *Neumann*, op. cit. str. 627, *Kamhi, S.* — ibidem.

⁷²) *Marković, M.* — op. cit. str. 67.

⁷³) *Triva, S.* — op. cit. str. 472, *Juhart, J.* — op. cit. str. 398, *Zuglia-Triva*, op. cit. str. 497.

da je zakon, isto tako, naložio sudu da nastoji da se postupak sprovede bez odugovlačenja i da sa što manje troškova, kao i da onemogući svaku zloupotrebu prava koja strankama pripadaju u postupku. Zato se ne može ostaviti stranci da nepredlaganjem nastavka prekinutog postupka parnicu beskrajno odugovlači i tako sprečava raspravljanje spornog odnosa i eliminisanje spora iz života. To zahteva i potreba za definitivnim pravnim situacijama.

Mada za ovakvu situaciju u zakonskom tekstu nema izričitog propisa,⁷⁴ ovaj problem se ipak može rešiti jer u zakonu postoji propis za koji bi se rešenje moglo indirektno vezati. Kao inspiracija za rešenje ovog problema može da nam posluži propis iz čl. 206/3 ZPP koji se odnosi na mirovanje postupka. Naime, ako stranka u roku od šest meseci od prestanka okolnosti koje su izazvale prekid ne predloži nastavljanje postupka, trebalo bi pribeci jednoj pretpostavci — da je prestao pravni interes za traženje pravne zaštite, da je tužba povučena i u tom slučaju okončati postupak rešenjem o obustavljanju postupka.⁷⁵

Cini mi se da ovakvo rešenje ne bi bilo protivno duhu našeg parničnog postupka, ne samo zato što se nameće kao jedino prihvatljivo rešenje ili zato što je inspirisano propisom koji je predviđen za drugi vid privremenog obustavljanja parnične delatnosti, već zato što ga smatram opravdanim sve dok sud ne može po službenoj dužnosti da nastavi prekinuti postupak. Osim toga, ovakvo rešenje ima i svoje pravnotehničko opravdanje jer eliminiše nerešene predmete i doprinosi efikasnosti sudskog aparata.

Sudski poslovnik SR Srbije predviđa mogućnost da se predmet smatra svršenim iako spor nije rešen, ukoliko se u roku od godinu dana od nastupanja prekida ne stavi predlog za nastavljanje postupka, u slučajevima kad je postupak prekinut ex lege iz razloga predviđenih u čl. 201 ZPP: usled rata, prestanka rada u sudu iz drugih razloga i kad je prekid postupka predviđen drugim zakonom. Međutim, ukoliko je postupak bio prekinut usled kakvog vanrednog događaja, a nijedna od stranaka ne stavi predlog da se nastavi prekinuti postupak, postupak se ne može nastaviti i postupak se bez razloga odugovlači.⁷⁶

U predlozima za poboljšanje, izmenu i dopunu odredaba ZPP, u stručnim radovima, publikovanim u okviru diskusije povodom reforme pravosudnog sistema i usaglašavanja ZPP sa Ustavom SFRJ,⁷⁷ nije bila posvećena pažnja odredbama o prekidu postupka⁷⁸ i obustavljanju par-

⁷⁴) Videti čl. 276 st. 4 Sudskog poslovnika SRS

⁷⁵) Ovakvo rešenje predlažu: *Vulićević, V.* — op. cit. str. 43 i *Culja, S.* — op. cit. str. 411 s tim što Culja smatra da bi sud mogao da odbaci tužbu ako tužilac ne predloži nastavak.

⁷⁶) Videti čl. 267 stav 4 Sudskog poslovnika SR Srbije, Sl. glasnik 46/71 od 20. 11. 1971. g.

⁷⁷) Po čl. 17 t. 21 Ustavnog zakona za sprovođenje Ustav SFRJ, (Službeni list 9/74), Zakon o parničnom postupku treba da bude usaglašen sa Ustavom do 30. juna 1975. g. Međutim, određeni rok je bio kratak, tako da je produžen rok za usaglašavanje ovog zakona sa Ustavom SFRJ.

⁷⁸) U okviru svoje akcije i mera za ubrzanje i efikasnost sudskog postupka, jedino je, koliko mi je poznato, Vrhovni sud Srbije, analizirao uticaj prekida postupka na trajanje sudskog postupka (Trajanje sudskog postupka, Vrhovni sud Srbije, Beograd, 1975. g.).

nične delatnosti uopšte, iako je efikasnost suđenja istaknuta kao centralni pravno-politički zahtev. Analiza odredaba ZPP koje se odnose na prekid i nastavljanje prekinutog postupka, pokazuje da ovaj neophodan institut, zbog neodgovarajuće stilizacije u zakonodavnom uobličavanju, može znatno da utiče na efikasnost sudskog postupka. Čini mi se da bi trebalo izmeniti i dopuniti odredbe o nastavljanju parnične delatnosti i formulisati odgovarajuću pravnu platformu za nastavljanje postupka i za situacije kad se zakonski instrumenti i inicijativa nađu u rukama stranaka koje ne znaju ili ne žele da ih upotrebe.

L'INTERRUPTION DE LA PROCÉDURE JUDICIAIRE

R é s u m é

L'auteur analyse dans son travail les dispositions de la Loi relative à la procédure judiciaire qui se rapportent à l'interruption de la procédure et il constate que l'analyse effectuée fait ressortir que cette institution indispensable, à cause de la stylisation qui n'est pas conforme et des omissions commises dans la formulation législative peut sensiblement influencer l'efficacité de la procédure judiciaire.

Dans les propositions pour l'amélioration, la modification et le complètement des dispositions de la Loi relative à la procédure judiciaire dans les travaux des spécialistes, publiés dans le cadre de la discussion à propos de la réforme du système juridique et la coordination de la Loi relative à la procédure judiciaire avec la Constitution de la République socialiste fédérative de Yougoslavie de 1974, l'attention n'a pas été consacrée aux dispositions sur l'interruption de la procédure et la suspension des affaires instruites dans les tribunaux en général, quoiqu'on a insisté sur l'efficacité de l'action de juger en tant que revendication juridico-politique centrale. C'est pourquoi l'auteur propose de modifier et compléter les dispositions sur la continuation de l'instruction des affaires devant les tribunaux et de formuler la plate-forme pour la continuation de la procédure aussi dans les situations quand les instruments juridiques et l'initiative se trouvent entre les mains des parties qui ne savent pas et ne désirent pas les utiliser.